

חבורה ויצא

לע"נ אבי מורי אהרן בן מרדכי ואימי חומתי סולטנא בת שלמה ואסתר
לעילוי נשמתן של אהרן בן משה ורעייתו פרלה בת עמרם
לע"נ לוי בת סוליקא - לע"נ דוד בן י-הודה - לע"נ מימון בן שמטוב

תענית דף ט.

"עֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר" — עֵשֶׂר בַּשָּׁבִיל שֶׁתַּעֲשֹׂר. אֲשַׁכְּחֶיהָ רַבִּי יוֹחָנָן לִינוֹקָא דְרִישׁ לְקִישׁ, אָמַר לִיה: אִימָא לִי פְסוּקִיָּה! אָמַר לִיה: "עֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר". אָמַר לִיה: וּמַאי "עֵשֶׂר תַּעֲשֹׂר"? אָמַר לִיה: עֵשֶׂר בַּשָּׁבִיל שֶׁתַּעֲשֹׂר, אָמַר לִיה: מָנָא לָךְ? אָמַר לִיה: זֵיל נָפִי. אָמַר לִיה: וּמַי שְׂרִי לְנַפְשִׁי לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא? וְהַכְּתִיב: "לֹא תִנְסוּ אֶת ה'!" אָמַר לִיה, הָכִי אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: חוּץ מִזֶּה, שְׁנֵאמַר: "הֵבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצֵר וַיְהִי מִרְקָא בְּבֵיתִי וּבְחֲנוּנִי נָא בְּזֹאת אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקְתִּי לָכֶם בָּרָקָה עַד בְּלִי דִי". מַאי "עַד בְּלִי דִי"? אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא אָמַר רַב: עַד שֶׁיָּבִילוּ שְׁפָתוֹתֵיכֶם מְלֹמֶר "דִּי". אָמַר לִיה: אִי הוּא מְטִי הֵתָם לְהָאִי פְסוּקָא, לֹא הָוִית צְרִיכָנָא לָךְ וְלְהוֹשַׁעְיָא רַבָּה.

תוספות ד"ה עשר תעשר – הכי איתא בסיפרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה אין לי אלא תבואת זרעך שחייב במעשר רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מגין ת"ל את כל דהוה מצי למימר את תבואתך מאי כל לרבות רבית ופרקמטיא וכל דבר שמרויח בו והכי נמי איכא בהגדה היוצא השדה שנה [שנה] כלומר אם לא תעשר שדך כהוגן לא יהיה לך אלא היוצא מן השדה כלומר לא יעשה שדך אלא כפי מעשרות שהיו קודם לכן דהיינו היוצא מן השדה כלומר מה שהיית רגיל להוציא למעשר מן השדה ומעשה באדם אחד שהיה עשיר והיה לו שדה שעשתה אלף כור והיה אותו עשיר נוטל ק' כורין למעשר ומפריש כל שנה ושנה וכן עשה כל ימיו כשחלה למות קרא לבנו ואמר לו בני דע ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין הוזהר שתפריש ק' כורין כאשר עשיתי ומת אותו האיש ועמד הבן במקומו ועשה השדה אלף כורין כאשר היה עושה בחיי האב והפריש ממנה ק' כורין בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשר היה דבר גדול ואמר שלא יפריש לשנה אחרת נתמעט השדה ולא עשה כי אם מאה כורין נצטער עליו ושמעו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמחים אמר להם כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי אמרו לו נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב בא וראה כי מתחלה כשבא השדה לידך היית בעל הבית והקב"ה כהן שהיה המעשר חלקו ליתן לעניים ועכשיו שלא הפרשת חלקו לו היה הקב"ה בעל הבית ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהיה עושה מתחלה אלף כורין והפריש לך מאה כורין והיינו דכתיב (במדבר ה) ואיש את קדשיו לו יהיו כלומר כשאניו מפריש כהוגן לא יהיה לו אלא הקדשים כלומר המעשר ועל זה אמרו חכמים המעכב מעשרותיו לסוף בא שלא יהיה לו אלא אחד מעשר כדכתיב (ישעיהו ה) זרע חומר יעשה איפה דהיינו המעשר דאיפה ג' סאין ובחומר יש (לו) ל' סאין וכן כתיב כי עשרת צמדי כרם יעשו בת אחת וה"ר נתן האופנאי"ל פ' היוצא מן השדה כלומר ואם לאו שאין אתה מפריש העישור יהיה לאותו היוצא לשדה דהיינו עשו הרשע כלומר שיקחוהו העובדי כוכבים:

מדרש תנחומא דברים יד, כב

עשר תעשר. עשר בשביל שתתעשר, עד שלא תתחסר, רמז למפרישי ימים, להוציא אחד מעשרה לעמילי תורה. תבואת זרעך היוצא השדה (דברים יד כב), אם זכיתם אתם יוצאים לזרוע שדה, ואם לאו סוף שהיוצא השדה מתגרה בכס, זה עשו, שנאמר (ויבא עשו מן השדה) [איש יודע ציד איש שדה] (בראשית כה כז).

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמז סעיף ד

הצדקה דוחה את הגזירות הקשות וברעב תציל ממות כמו שאירע לצרפית: הגה והיא מעשרת ואסור לנסות הקב"ה כי אם בדבר זה שנאמר ובחננוני נא בואת וגו' (טור מגמרא פ"ק דתענית) וי"א דוקא בנתינת מעשר מותר לנסות הקב"ה אבל לא בשאר צדקה (ב"י דכך משמע מש"ס שם):

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמח סעיף א

כל אדם חייב ליתן צדקה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו ומי שנותן פחות ממה שראוי (לו) ליתן בית דין היו כופין אותו ומכין אותו מכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן ויורדים לנכסיו בפניו ולוקחין ממנו מה שראוי לו ליתן:

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמט סעיף א

שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים ואם אין ידו משגת כל כך יתן עד חומש נכסיו מצוה מן המובחר ואחד מעשרה מדה בינונית פחות מכאן עין רעה וחומש זה שאמרו שנה ראשונה מהקדן מכאן ואילך חומש שהרויח בכל שנה: הגה ואל יבזבו אדם יותר מחומש שלא יצטרך לבריות (ב"י בשם הגמ' פ' נערה שנתפתתה) ודוקא כל ימי חייו אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה (ג"ז שם פ' מציאת האשה ומייתי לה ר"ף ור"א ש ור"ן ומרדכי) ואין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה כגון נרות לבית הכנסת או שאר דבר מצוה רק יתנו לעניים (מהרי"ל הל' ראש השנה):

שולחן ערוך יורה דעה סימן שלא סעיף קמו

אם הפריש המתנות שלא על הסדר או אם נשרף טבלו או אם הפריש מעשר בטומאה אינו מתודה: הגה הרב המחבר הזה השמיט כל דיני מעשר עני שכתב הטור שיש ללמוד מהם הרבה דיני צדקה הנהוגים האידנא ואפשר שסמך עצמו על מה שנתבאר בדיני צדקה אך גם בדיני תרומות ומעשרות השמיט כמה דינים שכתב הטור והכניס אחרים תחתיהם וכל זה גרם לו שהעתיק דברי הרמב"ם הלכות תרומות ומעשרות ככתבם וכלשונם ולא שת לבו לדברים אחרים והרוצה לעמוד על עקרי הדינים יעיין בפנים: